

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ “СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
ФАКУЛТЕТ ПО КЛАСИЧЕСКИ И НОВИ ФИЛОЛОГИИ
Катедра “Методика на чуждоезиковото обучение“

Невена Георгиева Султанова

**Дейностноориентиран подход в обучението по
чужд (немски) език**

Автореферат

**на дисертация за присъждане на образователна и научна степен “доктор“
по научна специалност 05.07.03. - Методика на обучението по немски език**

**София
2011 г.**

УВОД

Динамичните промени са основна качествена характеристика на съвременното общество. Тези промени засягат както материалната, така и духовната сфера. Развитието на образованието е факт, в който се фокусират влиянията на всички сектори на обществения живот. То търпи силното въздействие на процесите на глобализация, в която се появяват и решават социални, демографски, енергийни, екологични и други общи за цялото човечество проблеми, на новите морални ценности и образователни идеали, на тенденциите към увеличаване на относителния дял на работните места, за които се изисква професионализъм от нов тип.

В многобройните изследвания в сферата на образованието се констатират редица общи тенденции на кризата, обхванала съвременното образование. От една страна, традиционните методи и форми на учебно-възпитателната работа от векове възпроизвеждат едни и същи проблеми. Характерното за тях еднообразие в преподаването и ученето, ориентацията към пасивно заучаване и възпроизвеждане на определени факти, откъснатостта на академичните знания от реалния живот водят до ниска мотивация за учене, ограничени възможности за пренос на знания от една сфера към друга и в много случаи – до нестабилни във времето постижения.

От друга страна, модерният живот изисква от всеки не само да владее достатъчна по обем и съдържание информация, но и да притежава умения за нейното непрекъснато обогатяване, развиване, обработване, предлагане, ползване, споделяне, оценяване. В тази връзка освен от фундаментални умения за четене, писане, смятане, познания в областта на чуждите езици, историята, географията, биологията, химията, физиката, съвременният човек се нуждае от т.нар. “умения за дигитална ера“; за работа в екип; за планиране, изследване и творчество; за критично мислене; за времеви и пространствен мениджмънт; за синтез на информацията от различни информационни носители; за ползване на високотехнологична апаратура. Особено значение в настоящия свят на социално напрежение, на регионални и национални конфликти придобиват и социални черти и умения като: стабилни умения за междуличностно общуване и представяне; лична и социална отговорност и самоконтрол; мултикултурна толерантност и разбирателство. Много важен белег на многостранното развитие е способността и нагласата да се учи през целия живот.

В тази усложнена местна и глобална среда съвременното образование търси пътища за решаване на проблемите си. На дневен ред е необходимостта от преосмисляне на теоретичните виждания и обновяване на практическите решения.

Учебните заведения трябва така да подготвят учещите, че те да могат да се справят сами с трудностите в живота. Теоретичните знания не са достатъчни за това. (Ott, 1997: 36)

Обучението по чужд език е тясно свързано както с обучението по роден език и култура, така и с всички останали предмети. По този начин се създават условия за комплексно развитие на учещите, за разширяване на езиковата им култура и едновременно с това за интегриране на придобитите научни знания и умения.

Всичко това налага появата и използването на дейностноориентирания подход, на който е посветено и настоящето изследване. При неговото прилагане учещите не са пасивно възприемащи слушатели на инструкции и наставления. Те трябва възможно по-често да извършват действия заедно с преподавателя, от което да има реален резултат с практическо приложение.

Изборът на предложената тема се определя от следните **мотиви**:

1. Първият мотив се отнася до актуалните общественно-икономически потребности за подготовка на съвременната личност да се развива, общува и реализира в условията на глобализация, на езиково и културно многообразие. (Шопов, 2005, Грозданова, 2003: 4) В съответствие с това се засилва вниманието върху учещия и неговите индивидуални потребности и възможности в обучението. Учебният процес се ориентира към развиване на умения за самостоятелно придобиване на знания и обработване на информация, както и за решаване на проблеми от реалната действителност. (Krumm, 2000: 18, Грозданова, 2003: 6) В областта на обучението по чужд език тези насоки се утвърждават в Общата европейска езикова рамка. В учебната документация те се регламентират с поставянето на цели като овладяване на умения за учене през целия живот и междуличностно общуване. (Патев, Стефанова, 1995) В непосредствената учебна практика тези реалности изискват от учещи и преподаватели от една страна по-добро взаимно опознаване и себепознаване, от друга, от теоретична гледна точка, повишават изследователския интерес към субекта и към избора на методи и подходи за успешно реализиране на процесите както на възприемане и прилагане на нова информация, така и на придобиване на комуникативни умения.

2. Възникването на възможни конкретни проблеми при включване на дейностноориентирания подход в практиката. Началният етап на неговото прилагане в обучението по чужд език създава методически и организационни затруднения на преподавателите поради недостатъчните изследвания на проблема и липсата на опит.

3. Третият мотив е свързан с необходимостта изборът на подход за оптимизиране на обучението по чужд език да се основава върху анализа на практически опит. Личният опит на автора в използването на дейностноориентирания подход и дейностноориентираните методи в обучението по чужд (немски) език би могъл да бъде принос в разработването на този проблем.

Обект на настоящето изследване е дейностноориентираният подход в чуждоезиковото обучение.

Предмет на изследването е приложението на дейностноориентирания подход в обучение по чужд (немски) език.

В тази връзка изведената в дисертационния труд **хипотеза** е, че използването на дейностноориентирания подход и дейностноориентираните методи в обучението по чужд (немски) език повишава ефективността на учебния процес по усвояване и затвърдяване на лексикални знания и оптимизира личностното развитие на учещите. С оглед на това се формулира **целта** на изследването, а именно:

Да се изясни същността на дейностноориентирания подход и дейностноориентираните методи; да се определи какво влияние оказва употребата им в чуждоезиковото обучение върху учебния процес по усвояване и затвърдяване на лексикални знания, които са основен елемент в процеса на развитие на комуникативните умения, и върху личностното развитие на учещите и да се разработят отделни модули за прилагане на дейностноориентирания подход и дейностноориентираните методи в обучението по немски език.

За постигане на целта на изследването се поставят следните **задачи**:

- Да се прегледат и систематизират педагогически изследвания и педагогическа практика по темата на дисертационния труд. Операционализиране на ключови понятия.
- Да се проучат мотивите за появата на дейностноориентирания подход и дейностноориентираните методи.

- Да се анализират факторите и връзките с други подходи, които формират същността на дейностноориентирания подход и дейностноориентираните методи.
- Да се анализират съществуващи класификации на дейностноориентирани методи и въз основа на това да се предложи нова класификация в съответствие със спецификата на обучението по немски език.
- Да се определи целева група от учещи, която да отговаря на целите на изследването и да се формират експериментална и контролна група.
- Да се разработят задачи с участието на дейностноориентирани методи.
- Да се проведе експеримент с експерименталната и контролна група.
- Да се подготвят анкета и тест и да се приложат в експерименталната група с цел установяване на постигнатите резултати.
- Да се направят изводи за употребата на дейностноориентирания подход в обучението по чужд (немски) език.

За изпълнението на посочените задачи са използвани следните **изследователски методи**:

1. Исторически преглед и теоретичен анализ на литературни източници по темата.
 2. Педагогически експеримент.
 3. Анкетно проучване на учещи от експерименталната група с цел установяване на отношението и нагласите им към използване на дейностноориентирания подход и дейностноориентираните методи в учебния процес по чужд (немски) език.
 4. Статистическа обработка на резултатите от експерименталното изследване.
- Методите на изследване се прилагат комплексно и в тясна взаимовръзка.

СТРУКТУРА И СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд се състои от увод, три основни глави, заключение, получени резултати с декларация за оригиналност, литература и приложения.

В **увода** се обосновава актуалността на изследването, формулират се целта и конкретните задачи, които трябва да бъдат изпълнени, за нейното постигане. Посочват се обекта и предмета, хипотезата и методите на изследване.

В **първа глава** се представят и анализират целите на чуждоезиковото обучение и принципите на комуникативния подход. Дефинират се понятията: **“компетентност“** и в частност: “обща, индивидуална, методическа, социална, прагматична комуникативна езикова компетентност и умението да се учи през целия живот“; **“контекст“**; **“езикова дейност“**; **“текст“**; **“стратегия“**; **“комуникативна задача“**.

При определяне на учебните цели в чуждоезиковото обучение се обръща внимание на комуникативната насоченост на учебния процес. (Симеонова, 2000: 32) От голямо значение е усвояването на умението за прагматично използване на чуждия език като средство за общуване при изпълняване на отделни дейности и създаване на различни продукти с практическо приложение. Въз основа на това се определя същността на дейностноориентирания подход, който се разглежда като една от посоките на развитие на комуникативния подход.

Появата на дейностноориентирания подход се проследява в исторически план. В тази връзка се използват теоретичните постановки на Гудьонс, Коменски, Русо, Песталоци, Маркс и Хегел, Виготски и концепциите на реформаторската педагогика, а именно на: Георг Кершенщайнер, Мария Монтесори, Селестин Фрайнет, Петер Петерсен и Джон Девю. Аргументират се мотивите за прилагане на дейностноориентирания подход от една страна – въз основа на развитието на съвременното общество, от друга – с оглед на нуждите на съвременното образование.

Специално внимание се обръща на дефинирането на понятията: **“действам“**, **“дейностноориентиран“**, **“дейностноориентиран подход“**, **“дейностноориентиран чуждоезиков подход“**. Посочват се сходства и различия между възгледите на различни учени за характеристиките на дейностноориентирания подход. Във връзка с това се аргументира избора на дефиниция на понятието “дейностноориентиран подход“. Систематизират се функциите на дейностноориентирания подход в учебния процес по чужд език и се описват както отделните етапи на неговото прилагане, така и получените от използването му продукти. Разкриват се предимствата и възможните проблеми при употребата на дейностноориентирания подход в обучението по чужд език като се предлага и класификация от дейности, които подготвят работата с подхода. В тази връзка се използват постановките на Бьонш.

Във **втора глава** от настоящето изследване се въвежда и дефинира понятието **“дейностноориентиран метод“**.

За по-пълно представяне на особеностите на дейностноориентираните методи се прилагат теориите на От, Херберт/Гудьонс, Майер и постановките, заложи в проект “Леонардо“. (<http://www.goethe.de/lrn/prj/dfb/leh/mud/kzp/de351555.htm>) Анализират се съществуващи класификации на дейностноориентирани методи и се предлага нова класификация. Описват се по-рядко използвани в учебната практика дейностноориентирани методи. Всеки от тях се представя по отношение на неговата продължителност на прилагане и методическа организация. В заключение се предлага пример от работата с описания метод.

Като комплексен метод за прилагане на дейностноориентирания подход в обучението по чужд (немски) език се описва проектът. След исторически преглед на развитието на проектния метод, се дефинира понятието “учебен проект“, посочват се неговите етапи на провеждане, предимствата и възможните проблеми при използването му в обучението по чужд език. Характеристиката на учебния проект завършва с описание на примери за провеждане на проектна работа.

В **трета глава** се представят практическите резултати от извършеното експериментално изследване: разработените модули за прилагане на дейностноориентирания подход и избрани дейностноориентирани методи в обучението по немски език; направеният избор от целевата група от учещи; параметрите на педагогическия експеримент с тестовата и контролната група.

В края на трета глава се представят резултатите от емпиричното изследване и се посочват предимствата на използване на дейностноориентирания подход в чуждоезиковото обучение за личностното развитие на учещите.

ГЛАВА ПЪРВА : Теоретични основи на дейностноориентирания подход

Новите посоки на развитие на комуникативния подход доказват, че не съществува цялостна, затворена методика на комуникативно ориентираното обучение по чужд език. Различните “рамкови“ условия, както и предпоставките, които имат отделните групи от учещи изискват разработване на “отворена и гъвкава“ методическа концепция, която да отчита напр. специфичните учебни условия в дадена група, както и учебните традиции, характерни за съответната култура, представители на която са учениците. Важно е също така да се подчертае, че принципите на комуникативния

подход не се формулират предварително в теоретичен план, а “се раждат“ в реалната практика на комуникативното обучение. (Симеонова, 2008: 29)

В тази връзка се твърди, че комуникативният подход се проявява едновременно като еволюционен процес, тоест процес в развитие, и революционен акт на промяна, което разкрива “отвореност на комуникативния подход към други методи и подходи, в които се съдържа като потенция“. (Симеонова, 2008: 32) От една страна се появяват възможности да се запази и доразвие всичко стойностно, създадено до този момент, а от друга – постепенно, но изцяло се променят приоритетите в езиковото обучение. Става ясно, че трябва да се осигури хармоничност между комуникативност и системност на езиковото знание, която в методически план означава “не толкова изключване на езиковата форма от центъра на внимание, колкото своевременното ѝ включване в определено мотивирано действие с извънезикова цел“, водещ аспект и при дейностноориентирания чуждоезиков подход. (Симеонова, 2008: 20)

Комуникативният подход поставя учещия в центъра на методическото внимание като “комуникативността се обвързва с идеята за цялостно развитие на неговата личност, надхвърлящо развитието на речевите умения“. (Симеонова, 2000: 33) Това води до изграждане на нови взаимоотношения и взаимодействие между обучаващ и учещ, които се характеризират с хармоничност и равнопоставеност на общуващите страни. Интерактивността на цялостния учебен процес спомага за постигането на комуникативност в реални условия на обучение. Преподавателят се възприема като партньор, който мотивира учещите за проява на творческа дейност в учебния процес.

Всички горе изложени постановки са съществени белези на дейностноориентирания подход в обучението по чужд език, което дава основание да се твърди, че теоретичните принципи на комуникативния подход са основа за развитието на дейностноориентирания подход.

Основните цели на обучението по чужд език, залегнали в Общата европейска езикова рамка, са ориентирани също към отделните нужди, интереси, мотивация и възможности на учещия, който трябва да се превърне в компетентен и опитен ползвател на езика.

Избраният подход е дейностноориентиран, тъй като в контекста на Общата европейска езикова рамка изучаващите чужд език се разглеждат като “извършващи дейности в социална среда“, тоест като членове на общество, които трябва да се справят с конкретни комуникативни задачи, включително и нееzikови, при определени условия.

Използва се понятието “комуникативна задача“ поради факта, че за нейното изпълнение и постигане на определен резултат са необходими специфични компетентности. Следователно с дейностноориентирания подход се обръща внимание, както на когнитивните и емоционални възможности и намерения на всеки индивид, така и на цялостния спектър от способности, които човек притежава и използва като “извършващ дейности в социална среда“. (Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen: lernen, lehren, beurteilen, 2001: 21)

В процеса на овладяване на чужд език и неговото практическо приложение за осъществяване на комуникация е от значение преодоляването на задачи, които не са само езикови, независимо че участват в отделни комуникативни езикови дейности. Тяхното изпълнение изисква използване на предварително подбрани стратегии за комуникация и учене. В решаването на поставените задачи се включват комуникативни езикови дейности, което разкрива необходимостта от създаване и възприемане на писмени и устни текстове. Процесът на усвояване на методическа и стратегическа компетентност е изключително важен за развитието на автономно учене, една от основните цели при прилагане на дейностноориентирания подход в чуждоезиковото обучение.

Историческият поглед и основните характеристики на дейностноориентирания подход, представени в дисертационния труд, се базират на информация предимно от немски литературни източници, тъй като изследването разглежда проблемите на използването на този подход в обучението по немски език.

Приема се дефиницията на Майер за “дейностноориентиран чуждоезиков подход“, поради това, че тя съдържа всички основни белези на подхода.

“Дейностноориентираният чуждоезиков подход е цялостен подход, насочен към активността на учещите. За създаването на продукти от прилагането на дейностноориентирания подход в обучението по чужд (немски) език, които са резултат от съгласуваната работа между ученици и преподаватели, учещите използват едновременно умствена дейност, проява на чувства и творчество и физическа дейност.“ (Meyer, 1997: 354)

Необходимо е да се подчертае, че учениците трябва да осъзнават целта на изпълняване на конкретните действия. Според Шмид-Вулфен “учебен процес, в който се извършват дейности, по време на които учещите само се забавляват, без да осъзнават

тяхното значение, е загуба на време, а не прилагане на дейностноориентиран подход.“
(Schöpke, 2003: 63)

Дейностноориентираният чуждоезиков подход се характеризира със следните белези:

- **цялостен подход**

Тази характеристика включва два аспекта:

Индивидуален аспект

Учещият се разглежда като комплексна личност (емоционална и интелектуална).

Усвояването на преподавания материал в обучението по чужд език се осъществява с помощта на разума, физическата работа и всички сетива и чувства, тоест в процеса са заложили определени когнитивни, емоционални и практически измерения.

Съдържателен аспект

Учебното съдържание в обучението по чужд език не се определя само от овладяване на една специфична урочна единица, например дадено граматично явление, а от разработване на тема, като се използва комплексното познание на учещите за действителността. (<http://www.goethe.de/lrn/prj/dfb/leh/mud/kzp/de351555.htm>)

- **ориентиран към учещите и проявата на тяхната активност**

Това означава, че чуждоезиковото обучение се организира въз основа на опита и индивидуалните интереси на учещите. Те се включват активно в планирането, разработването и оценяването на учебния процес. По този начин учениците се научават самостоятелно да усвояват знания от областта на чуждия език, да решават проблеми, да вземат решения и да ги прилагат на практика при изпълнението на различни дейности. (<http://www.goethe.de/lrn/prj/dfb/leh/mud/kzp/de351555.htm>)

- **ориентиран към създаването на продукт**

Централно място при прилагане на дейностноориентирания подход в обучението по чужд език заема резултатът, продуктът от съгласуваната дейност между преподавателя и учещите. Той има конкретна стойност, която се определя от приложението му в практиката.

- **ориентиран към протичането на процес**

Най-важното условие за протичането на учебния процес е съществуването на взаимна дейност. Учещите обсъждат в екип, планират, вземат решения и изпробват

резултатите от тях при изпълнението на различни дейности (Learning by doing). По този начин у тях се формира професионална, методическа и социална компетентност, които те използват при оценяване на обучението в часовете по чужд език.

(<http://www.goethe.de/lrn/prj/dfb/leh/mud/kzp/de351555.htm>)

- **междупредметен**

При дейностноориентирания чуждоезиков подход учениците използват знанията си, които имат по всички учебни предмети. Много често учители, които преподават по различни дисциплини, прилагат в екип дейностноориентирания подход.

(<http://www.goethe.de/lrn/prj/dfb/leh/mud/kzp/de351555.htm>)

От дефиницията и основните характеристики може да се обобщи, че при използване на дейностноориентирания чуждоезиков подход учещите сами поемат отговорност за това, което вършат, проявяват самостоятелност при вземане на решения и готовност за работа в екип. Те разрешават проблеми, планират и създават продукти с практическо приложение, въз основа на всички вече усвоени от тях знания. Всичко това стимулира тяхната мотивация за работа, творческа дейност, проява на методическа и социална компетентност.

Функциите на дейностноориентирания подход в обучението по чужд език са пряко свързани с влиянията, които той оказва върху всички области на обучението: върху институцията “училище“, върху обучаващите и учещите, върху избора на материали и методи.

Влияние на дейностноориентирания чуждоезиков подход върху институцията “училище“

Ефективното усвояване на учебния материал по чужд език от учениците зависи от два фактора: конкретната ситуация вътре в училище и действителността извън него.

Ситуация вътре в училище:

По време на един междупредметен дейностноориентиран урок по чужд език, учителят по чужд език си сътрудничи с преподавателя по специалния предмет, например информатика, география, история и т.н. При някои дейности учещите трябва да работят в различни групи. Това означава в пряк и преносен смисъл “отваряне“ на класните стаи. (Stoytcheva, 2004: 38)

Ако отнесем понятието към организирането на учебния процес, това би означавало:

- На учениците трябва да се предоставят учебни помещения, в които да могат да работят в малки групи и да имат възможност да ползват компютри, интернет и други медии, осигуряващи бърз достъп до информация.

- Изготвеният въз основа на отделни, изолирани дисциплини учебен план и 40-минутният учебен час по чужд език трябва да бъдат заменени от модули, ориентирани към поставяне на задачи и дейности, съобразени с индивидуалните интереси на учещите. (<http://www.goethe.de/lrn/prj/dfb/leh/mud/kzp/de351555.htm>)

Действителността извън училище:

Институцията “училище“ трябва да “се отвори“ и “навън“. (Stoytcheva, 2004: 39)
Това означава следното:

- Учениците трябва да могат свободно да напускат учебните стаи, за да търсят и събират информация за изпълнението на поставените задачи.

- Желанието да се комуникира с представители на чужди страни е свързано с усвояването на познания в областта на културата на съответната държава. Човек се запознава най-добре с културите на отделните страни, когато има възможност да си сътрудничи с хора, които учат, живеят или работят там. Едни от най-ефективните пътища за постигането на тази цел са обменът на ученици, специализация в чужбина и др. (Stoytcheva, 2004: 39)

Влияние на дейностноориентирания чуждоезиков подход върху ролята на обучаващите

Ролята на преподавателя само като “носител на знания“ изцяло се променя при прилагане на дейностноориентирания подход в обучението по чужд език. Обучаващият не е само източник на нова информация, но и съветник и консултант на учещите. Той насочва тяхната познавателна дейност, като им предава знания за стратегии и подходи, методи и техники на ефективно учене, за оптимизиране на изпълнението на дейностите.

Основната задача на обучаващия се състои в следното:

- Той трябва да организира ситуации, близки до действителността, в които учещите да използват учебния материал по чужд език като средство за постигане на разбирателство и извършване на различни дейности.

- Преподавателят трябва да насочва учениците, как най-бързо да постигат заплануваните цели и да правят правилния избор между много възможности. (<http://www.goethe.de/lrn/prj/dfb/leh.mud/kzp/de351555.htm>)

От една страна ролята на учителя при прилагане на дейностноориентирания подход се облекчава, поради факта, че той не е единственият, който взема решения и

поема инициативи. Процесът на учене и преподаване, организиран в сътрудничество, е много по-ефективен, отколкото обучение, насочено към водещата роля на преподавателя.

От друга страна ролята на учителя се усложнява, защото става по-обхватна. Обучаващият не трябва само да преподава учебния материал, но и да предлага ориентирани към дейности ситуации, в които учещите да прилагат усвоените знания. (<http://www.goethe.de/lrn/prj/dfb/leh/mud/kzp/de351555.htm>)

Преподавателят по време на работа с дейностноориентирания чуждоезиков подход е:

по-малко	повече
източник на знания	източник на стратегии
възпитател	съветник
коригиращ обучаваните	координатор
единственият вземащ решения и поемащ отговорността за тях	партньор
инициатор	организатор
	учещ, заедно с учениците

Влияние на дейностноориентирания чуждоезиков подход върху учещите

Учещи, които все още нямат достатъчно опит в работата с дейностноориентирания подход в обучението по чужд (немски) език, трябва първо да се научат да бъдат готови за проява на самостоятелност и поемане на отговорност за самия процес на обучението си.

При прилагане на дейностноориентирания чуждоезиков подход в обучението по чужд език, по време на което учениците работят върху създаването на общ продукт, учещи с по-нисък успех могат да проявят таланти, които по време на традиционното обучение нямат възможност да покажат. (Stoytcheva, 2004: 39)

С използване на дейностноориентирания подход в обучението по чужд (немски) език учениците:

- тренират дейности, ориентирани към поставянето на конкретни задачи, съобразени с реалната действителност;
- създават партньорства с помощта на кореспонденция по пощата и интернет;
- усвояват отделни стратегии и подходи за ефективно учене.

(<http://www.goethe.de/lrn/prj/dfb/leh/mud/kzp/de351555.htm>)

Влияние на дейностноориентирания чуждоезиков подход върху подбора на учебен материал

Поради факта, че при разглеждането на отделни теми, предлаганият материал по чужд език в учебниците е недостатъчен, се налага преподавателят да търси и открива сам подходящ материал. От обучаващия се очаква така да го приложи в учебния час, че той да стимулира учещите за самостоятелна работа по темата, тоест те да търсят и изследват сами материалите.

Учебният материал за ефективно прилагане на дейностноориентирания чуждоезиков подход трябва да бъде актуален, мотивиращ за извършването на дейности, възможно по-автентичен, ориентиран към индивидуалните интереси на учещите.
(<http://www.goethe.de/lrn/prj/dfb/leh/mud/kzp/de351555.htm>)

Влияние на дейностноориентирания чуждоезиков подход върху избора на методи

Съществуват множество методи за прилагане на дейностноориентирания подход, които могат да се използват в обучението по чужд език. Много често преподавателят ги прилага в комбинации, в зависимост от поставените учебни цели, от вида на фазата и характера на групата, с която се работи.

Всички методи се характеризират със следните белези:

- Те активират и мотивират учещите за извършването на дейности.
- Те предлагат възможността, учебният материал по чужд език да се усвоява едновременно с разума, чувствата и физическата работа.
- Те свързват понятията “ дейност “ и “ мисъл “ в една цялост.
- Те стимулират проявата на творческа дейност, комуникация и сътрудничество.
- Те активират извършването на самостоятелна работа, ориентирана към решаване на проблемите и проявата на отговорно поведение.
- Те стимулират изучаването на техники и подходи за ефективно учене и работа, развитието на компетентност и усвояването на квалификации.

(Stoytcheva, 2004: 39)

Етапи на прилагане на дейностноориентирания подход в обучението по чужд (немски) език

Процесът на използване на дейностноориентиран чуждоезиков подход включва следните етапи:

1. Въвеждане

По време на този етап учещите се запознават с темата или проблема, с който ще се занимават. Те самите могат да предложат според индивидуалните си интереси теми или проблеми, които се обсъждат в пленум. След това учениците решават заедно с преподавателя, какво знаят вече и от какви допълнителни познания и способности ще се нуждаят за разработването на избраната тема или за решаването на проблема. Учещите формулират целта, която трябва да изпълнят и изготвят план за постигането ѝ. (Stoytcheva, 2004: 40) По време на този етап се осъществява и разпределяне на учениците в групи, които се определят по различен начин:

- а) според желанията на учещите;
- б) на случаен принцип;
- в) с използване на игрови методи (напр. подреждане на пъзел, Bin ich die einzige, die)

2. Подготовка

Етапът на “подготовка“ включва самата работа на учещите по решаването на проблема и постигането на целите. Те търсят, изпробват и структурират събраната информация. Опитват се да организират процеса на протичане на цялата си дейност и започват да изпълняват отделните стъпки по нея. Едновременно с това, учещите се подготвят за фазата на презентация на решението на проблема или на продукта от съгласуваната им работа. (<http://www.goethe.de/lrn/prj/dfb/leh/mud/kzp/de351555.htm>)

3. Презентация и оценка

По време на последния етап от прилагането на дейностноориентирания чуждоезиков подход се извършва презентацията на резултатите от съвместната работа на учещите. Те представят продуктите от работата си с дейностноориентирания подход, дискутират по тях и ги оценяват в зависимост от начина им на изготвяне и тяхното практическо приложение. Оценяването се извършва както от преподавателя, така и от самите ученици. (<http://www.goethe.de/lrn/prj/dfb/leh/mud/kzp/de351555.htm>)

Продукти, получени от прилагането на дейностноориентирания подход в обучението по чужд (немски) език

Най-общо продуктите се разделят на:

- продукти за визуализиране на информация;
- аудио-продукти;
- продукти на драматизация;
- продукти на оформление;

- продукти на действие;
- продукти за изразяване на оценка;
- специални продукти

Предимства на прилагане на дейностноориентирания подход в обучението по чужд (немски) език

В съпоставка с традиционното обучение използването на дейностноориентирания чуждоезиков подход разкрива някои положителни аспекти, които могат да се обобщят както следва:

1. Ако се обърне внимание на връзката между процеса на извършване на конкретна дейност и развитието на паметта на всеки индивид може да се констатира че:

“Ние запомняме едва 20% от това, което чуваме, - само 30% от всичко, което виждаме, - 80% от нещата, които самостоятелно формулираме и 90% от това, което сами правим.“ (Gudjons, 2003: 50) Следователно се доказва необходимостта от извършване на целенасочени действия, от които се създават продукти в учебния процес с практическо приложение, тъй като при изпълняване на определена дейност участват и по този начин се развиват всички сетива на учещите. Така получената нова информация остава трайно в тяхното съзнание, в сравнение с чисто словесното предаване на знания, защото те получават възможност да работят с определена лексика и сами да търсят и откриват нейното значение. В противен случай учениците опознават заобикалящия ги свят само като “действителност, съставена от понятия и символи, смисъла на които те не разбират.“ (Fröhlich, 1996: 10-16)

2. Освен това се установява, че при прилагането на традиционно обучение не се предлагат ситуации, които да подбуждат учещите за проява на творчество и изразяване на чувства. Поради тази причина сред тях започва да се наблюдава умора, ниска мотивация и загуба на концентрацията, “тъй като не трябва да се забравя, че както ставите, така и сетивата трябва да бъдат тренирани“. (Gudjons, 2003: 40)

От горе изложените постановки се достига до извода за необходимостта от развитие на всички сетива в учебния процес чрез включването им в определени интензивни ситуации, които предлагат възможност за извършване на дейности и проява на фантазия, тоест доказва се ефективността от прилагане на дейностноориентиран подход в обучението по чужд (немски) език.

3. Друго предимство на дейностноориентирания подход се свързва с активното стимулиране на отделните типове интелигентност. Те се определят от начина на

възприемане и запаметяване на нова информация. В тази връзка в дисертационния труд се посочват според Гарднер 8-те вида интелигентност. (Gardner, 1994: 43)

В сравнение с традиционното обучение, което обслужва нуждите само на хора, възприемащи и запомнящи зрительно учебното съдържание, многостранният характер на дейностноориентирания чуждоезиков подход позволява стимулиране на всички типове индивиди. Освен това благоприятства развитието както на ключови за съвременния свят способности като мобилност, комуникативност, работа в екип, проява на творческа мисъл, отговорност и самостоятелност при вземане на решения, умение за учене през целия живот, така и на четирите основни компетентности, а именно индивидуална, методическа, професионална и социална.

В заключение не трябва да се забравя, че учениците усвояват учебния материал по различен начин, тъй като всеки изгражда свой собствен механизъм за опознаване и възприемане на нова информация според индивидуалните си качества, независимо от това обаче учебното съдържание остава трайно в съзнанието на учещите, когато те се включват в извършването на дейности.

Възможни проблеми при използване на дейностноориентирания подход в обучението по чужд (немски) език

Прилагането на дейностноориентиран подход в обучението по чужд (немски) език има редица положителни страни, но може да доведе и до следните затруднения:

1. При използване на дейностноориентирания чуждоезиков подход учителят трябва да осигури достатъчно време за работа на учениците, напр. работата по един проект може да продължи няколко седмици.

2. Подготовката за прилагане на дейностноориентирания подход също отнема време, както и процесът на преподаване и усвояване на методическа компетентност.

3. Основна цел на използване на дейностноориентирания подход в обучението по чужд (немски) език е създаването на продукти с практическо приложение, което предполага разход на материали, а с това и на финансови средства.

4. В някои случаи може да се наблюдава слаба мотивация за работа сред учещите при прилагане на дейностноориентиран подход. Това се дължи на факта, че учениците все още не познават подхода и нямат изградена методическа компетентност, тъй като учебният процес е протичал с използване на традиционно обучение. В тези

случаи не е необходимо да се започва директно работа с проекти или други “чисти“ методи за прилагане на дейностноориентиран подход.

За преодоляването на горе изброените затруднения се предлага класификация от дейности, които подготвят работата с подхода. В тази връзка се използват постановките на Бьонш.

ГЛАВА ВТОРА : Дейностноориентирани методи в обучението по чужд (немски) език

Процесът на използване на дейностноориентирания подход в обучението по чужд (немски) език включва многобройни методи за неговото прилагане. Поради тази причина във втора глава от дисертационния труд се представят и анализират дейностноориентираните методи.

В дисертационния труд използвам понятието “метод“ в неговото по-тясно значение, а именно като начин на преподаване и учене за постигане на определена цел. (Heyd, 1991: 9)

През последните десетилетия се наблюдава бавна, но съществена промяна по отношение на организацията на учебното съдържание и начина на неговото преподаване. Това може да се илюстрира с твърдението: “по-далеч от фронтално организираните, насочени към водещата роля на обучаващия, по-близо до отворените, ориентирани към индивидуалните интереси и изяви на субекта, форми на преподаване, в които той активно участва, като използва едновременно разум, чувства и физически дейности“. (Ott, 1997: 120)

В дисертационния труд под понятието “дейностноориентиран метод в обучението по чужд (немски) език“ се разбира учебна дейност, ориентирана към организацията на учебния процес. С помощта на дейностноориентираните методи или комбинация от различни методи учителят поднася учебното съдържание, респективно учещите постигат определени учебни цели, като използват едновременно разум, чувства и физически дейности. (Ott, 1997: 124)

Дейностноориентираните методи, които се прилагат в обучението по чужд език, се характеризират със следните общи белези:

- ориентирани са към интересите и индивидуалните способности по чужд език на учещите,

- обръщат внимание не само на усвояването на нови знания и развитието на езикови умения, но и позволяват дискутиране на проблеми и тяхното разрешаване,
- активират учещите за самостоятелна дейност и проява на отговорност,
- предлагат възможността, усвояването на нови знания да се осъществява с помощта на всички сетива,
- свързват в една цялост понятията “мисъл“ и “дейност“,
- стимулират асоциативното мислене и концентрацията на учещите,
- поощряват процеса на размисъл относно собствените действия,
- развиват желанието за творческа работа, комуникация и сътрудничество между учениците,
- благоприятстват от една страна овладяването на нов материал, от друга – упражняването и затвърдяването на вече усвоено учебно съдържание,
- предлагат на учещите възможности, свободно да изразяват идеи и да ги аргументират, като същевременно проявяват толерантност към мнението на другите,
- позволяват на учениците сами да организират учебния процес и да контролират и оценяват самостоятелно своите постижения в него,
- с тяхното приложение се развиват уменията на учещите за презентиране на учебно съдържание.

(<http://www.goethe.de/lrn/prj/dfb/leh/mud/kzp/de351555.htm>)

В дисертационния труд се разглеждат три класификации на дейностноориентираните методи в обучението по чужд (немски) език. Изборът се обосновава с честотата на тяхната употреба в съвременните научни изследвания, които се занимават с въпроса за дейностноориентирания подход. В трите класификации се повтарят някои методи, тъй като те се използват с различни функции и в различни етапи от учебния процес. Последователността на изложените класификации се основава на случаен принцип.

Класификация на дейностноориентираните методи според Хунфелд и Лангефелд

В предложения от Хунфелд и Лангефелд модел методите се разделят:

- според тяхната формата
- според техните функции

Класификация на дейностноориентираните методи според тяхната форма

Според този критерий Хунфелд и Лангефелд разделят методите на макро- и микрометоди - форми на социално взаимодействие и работа; форми за осъществяване на комуникация и сътрудничество.

(<http://www.goethe.de/lrn/prj/dfb/leh/mud/kzp/de351555.htm>)

Класификация на дейностноориентираните методи според Хугеншмит и Технау

Двете авторки разглеждат отделните дейностноориентирани методи в зависимост от мястото им в учебния процес по време на преподаване и усвояване на нови знания по чужд (немски) език. Според тяхната класификация методите се разделят на:

- методи, които се прилагат във въвеждащата фаза на учебния процес по чужд (немски) език;
- методи, които се прилагат по време на презентация и семантизация на нов материал;
- методи, които се прилагат във фазата на упражняване и автоматизиране на вече усвоен материал;
- методи, които се прилагат в заключителната фаза на учебния процес.

(Hugenschmidt/Technau, 2002: 6,7)

Класификация на дейностноориентираните методи според Райнер Вике

Райнер Вике разкрива друг подход за класификация на методите, който се доближава до този, предложен от Хунфелд и Лангефелд, а именно “методите трябва да се класифицират според техните функции“. (Wicke, 2007: 4)

В класификацията на Вике участват методи, които не са включени в представените по-горе класификации. Той разделя методите на:

- методи, които се прилагат за осъществяване на контакт,
 - методи, които се използват с цел изграждане на умения за структуриране и аргументиране на изказване или становище,
 - методи, с помощта на които учещите конструират самостоятелно текстове,
 - методи, използването на които включва онагледяване на нов материал. С тяхното прилагане в учебния процес се обръща специално внимание на ролята и функциите на изкуството и музиката в чуждоезиковото обучение.
- (Wicke, 2007: 6)

С оглед на учебните цели и като се съобразява с интересите, нуждите, езиковото ниво и подготовката на учениците за работа с дейностноориентирания чуждоезиков подход, тоест като отчита индивидуалните особености на учебната група,

преподавателят трябва да осъществи подбор на методите за прилагане на този подход в обучението по чужд език. За да може обаче учителят да използва методите целесъобразно и уместно, е необходимо добре да познава и осъзнава техните функции. От тази гледна точка предложената от Райнер Вике класификация на методи може да се приеме за успешна, въпреки че в нея както и в класификацията на Хугеншмит и Технау участват само микрометоди, макрометодите, като напр. проект, който се разглежда подробно в точка 4 на глава втора от изследването, се изключват напълно. Поради тази причина и във връзка с целите на дисертационния труд за най-изчерпателна се определя класификацията на методите според Хунфелд и Лангефелд.

Въз основа на разгледаните по-горе три класификации е съставена нова класификация на дейностноориентираните методи. Тя отразява виждането на автора по проблема. Избраните методи се класифицират според критериите, определени от Хунфелд и Лангефелд, тоест според формата и функциите им. Всеки метод се описва по отношение на неговата продължителност на прилагане и методическа организация. В заключение се предлага пример от работа с описания метод.

Поради това, че проблемът за методите е много обхванен във връзка с целите на дисертационния труд се прави подбор при описанието на отделните методи. Избраните методи са едни от по-рядко описваните в методическата литература.

Класификация на дейностноориентираните методи според тяхната форма

Според този критерий дейностноориентираните методи се разделят на макро-и микрометоди. (<http://www.goethe.de/lrn/prj/dfb/leh/mud/kzp/de351555.htm>)

Към микрометодите, долу изложени по азбучен ред, принадлежат следните:

1. Аквариум (Fishbowl/Außenkreis-Innenkreis)
2. Барометър (Barometer-Methode)
3. Буря от асоциации (Brainstorming)
4. Буря от асоциации в писмена форма (Brainwriting)
5. Вербална картина (Das Wortmalerei)
6. Галантната Галя (Die galante Galja)
7. Групов пъзел (Gruppenpuzzle)
8. Дискусия с прилагане на аргументи “за“ и “против“ (Pro und Contra)
9. Дорисувай картината (Gemälde ergänzen)
10. Ела, ще ти разкажа нещо ...! (Komm, ich erzähle dir etwas ...!)
11. Изброй понятия към определената област (Fach-Wort-Schatz)

12. Интервю, конструирано с помощта на заглавия от пресата (Zeitungsginterview)
13. www или Какво би било/направил, ако ...? (Was wäre, wenn ...?)
14. Какво разказва касовата бележка? (Kassenbons erzählen)
15. Как се пише стихотворение от междуметия? (Empfindungswörter)
16. Карта на асоциациите (Mind Map)
17. Карти с дейности (Aktoinskarten)
18. Кой е моят ъгъл? (Quadro-Methode)
19. Кой е наред да продължи историята? (Erzählen nach Zahlen)
20. Колективен бележник (Collektive Notebook)
21. Куп от внезапно възникнали идеи в писмена форма (Brainwriting-Pool)
22. Методът 635 (Methode 635)
23. Музикална обиколка (Musikalische Reise)
24. Музикални картини (Musikalische Bilder)
25. Нарастваща група (Wachsende Gruppe)
26. Описание на “новоизобретен“ инструмент и разказ под “акомпанимент“ (Erzählen mit Musik)
27. Открий професията! (Fantasieberufe)
28. Павилион на картините (Bilder-Kiosk)
29. Пазар на възможностите (Markt der Möglichkeiten)
30. Пет шапки (Fünf Hüte)
31. Работилница на бъдещето (Zukunftswerkstatt)
32. Реконструкция на приказка (Märchenrekonstruktion)
33. Светофар (Das Ampelspiel)
34. Скрабъл за запознанство (Partner-Scrabble)
35. Списък с подредени по азбучен ред понятия (ABC – Methode)
36. Справям се с проблемни ситуации (Steinbeißer-Methode)
37. Създаване на текст в пленум (Gruppentext)
38. Учебни спирки (Lernstationen/Stationenlernen)
39. Хвани топката и продължи историята (Kreisgeschichten)
40. Челна стойка (Kopfstandmethode)

Въз основа на целите на дисертационния труд и с оглед на приложението на този метод в учебния процес по чужд език отнасям в предлаганата класификация към макрометодите проекта – комплексен метод за прилагане на дейностноориентиран подход в обучението по чужд език.

Класификация на дейностноориентираните методи според тяхната функция

Те се разделят на:

Методи, с помощта на които се изгражда личностна и обективна ориентация (Methoden zur Schaffung von persönlicher und sachlicher Orientierung)

Тук се отнасят:
1. Галантната Галя (Die galante Galja)
2. Кой е моят ъгъл? (Quadro-Methode)
3. Нарастваща група (Wachsende Gruppe)
4. Павилион на картините (Bilder-Kiosk)
5. Скрабъл за запознанство (Partner-Scrabble)

Методи, които позволяват откриване на проблеми (Methoden zur Problemfindung)

Основни въпроси: Какво искаме да направим? Как ще го постигнем?
Към тях принадлежат:
1. Аквариум (Fishbowl/Außenkreis-Innenkreis)
2. Буря от асоциации (Brainstorming)
3. Буря от асоциации в писмена форма (Brainwriting)
4. Колективен бележник (Collektive Notebook)
5. Куп от внезапно възникнали идеи в писмена форма (Brainwriting-Pool)
6. Методът 635 (Methode 635)
7. Дискусия “за“ и “против“ (Pro und Contra)
8. Карта на асоциациите (Mind Map)
9. Пет шапки (Fünf Hüte)
10. Списък с подредени по азбучен ред понятия (ABC – Methode)
11. Челна стойка (Kopfstandmethode)

Методи, които се прилагат за разрешаване на проблеми. (Methoden zur Problemlösung, Erarbeitung von Themenbereichen, Erschließung von Lerninhalten, Informationsverarbeitung, Verallgemeinerung)

С тяхна помощ се разработват отделни части от дискутирана тема, разкрива се значението на учебното съдържание, обработват се получени данни. Чрез тях се обобщава новата информация. Тук се отнасят:

1. Групов пъзел (Gruppenpuzzle)
2. www или Какво би направил, ако? (Was wäre, wenn ...?)
3. Пазар на възможностите (Markt der Möglichkeiten)
4. Светофар (Das Ampelspiel)
5. Справям се с проблемни ситуации (Steinbeißer-Methode)
6. Учебни спирки (Lernstationen/Stationenlernen)
7. Работилница на бъдещето (Zukunftswerkstatt)

Методи, с помощта на които се активират знания и се стимулира процеса на размисъл относно извършените дейности (Methoden zur Wissenssicherung und Reflexion)

Основни въпроси: Какво направихме? Какво научихме? Постигнахме ли това, което си бяхме поставили за цел?
Към тях принадлежат:
1. Барометър (Barometer-Methode)
2. Вербална картина (Das Wortmalerei)
3. Дорисувай картината (Gemälde ergänzen)
4. Ела, ще ти разкажа нещо ...! (Komm, ich erzähle dir etwas ...!)
5. Изброй понятия към определената област (Fach-Wort-Schatz)
6. Интервю, конструирано с помощта на заглавия от пресата (Zeitungsinterview)
7. Какво разказва касовата бележка? (Kassenbons erzählen)
8. Как се пише стихотворение от междуметия? (Empfindungswörter)
9. Карти с дейности (Aktoinskarten)
10. Кой е наред да продължи историята? (Erzählen nach Zahlen)

ГЛАВА ТРЕТА: Практическо приложение на дейностноориентирания подход в обучението по чужд (немски) език

В съответствие с резултатите от теоретичния анализ на проблема за ролята на дейностноориентирания подход в преподаването на чужд език се предполага, че прилагането на този подход и на дейностноориентирания методи в обучението по

чужд (немски) език повишава ефективността на учебния процес по усвояване и затвърдяване на лексикални знания и оптимизира личностното развитие на учещите. За доказване на така изведената хипотеза са използвани следните изследователски методи:

1. Нестандартизиран тест с цел установяване на изходното лексикално равнище на учениците; за основа за сравнение с данните от заключителните измервания и за отчитане на настъпилите в резултат на изследването изменения. (Бижков, 2007: 443)

2. Педагогически експеримент

3. Писмена частично стандартизирана анкета с цел установяване на нагласите на учещите относно включването на дейностноориентирани методи в обучението по чужд (немски) език. (Бижков, 2007: 397)

4. Статистическа обработка на резултатите от експерименталното изследване

Посочените методи на изследване се прилагат комплексно и в тясна взаимовръзка.

От всички аспекти на чуждоезиковото обучение за проведената експериментална работа е избран лексикалният аспект поради това, че той е основен елемент от комуникативната компетентност. Усвояването на лексиката подпомага най-бързо процеса на развитие на комуникативните умения на учениците. Необходимо е да се обърне внимание на факта, че в рамките само на един експеримент не е възможно да се изследват всички аспекти на комуникативната компетентност. Възможно е разширяване на педагогическото изследване с цел проверка на ефективността на други дейностноориентирани методи върху учебния процес по усвояване и затвърдяване на знания и умения от различни аспекти на чуждоезиковото обучение. Подобно изследване се налага в зависимост от индивидуалните цели и потребности на ученици и преподаватели. Това може да бъде предмет на бъдеща изследователска работа.

Емпиричното изследване включва следните етапи:

1. Провеждане на констатиращ експеримент (предварително изследване).

2. Провеждане на развиващ (формиращ) експеримент (основно изследване).

3. Заключително измерване на резултатите (заключителен експеримент).

(Бижков, 2007: 193)

Провеждане на констатиращ експеримент (предварително изследване)

Експерименталната работа е извършена с ученици от два учебни класа на възраст 15-16 години, владеещи немски език на ниво В1 от Общата европейска езикова рамка, по време на втория учебен срок през 2009 г. в гимназия с преподаване на чужди езици в град Стара Загора, България.

Във връзка с целите на емпиричното изследване са определени на случаен принцип контролна и експериментална група. Експерименталната група се състои от 23 ученици, броят на учещите в контролната група също е 23.

Преди провеждане на основното изследване е използван констатиращ експеримент, входящ тест, в експерименталната и контролната група за установяване на изходното равнище на лексикални знания и комуникативни умения по немски език на учениците, с които се провежда развиващият експеримент. Данните от констатиращото проучване са използвани многопосочно: за установяване на изходното равнище; за основа за сравнение с данните от заключителните измервания и за отчитане на настъпилите в резултат на изследването изменения.

Провеждане на развиващ (формиращ) експеримент (основно изследване)

За провеждане на основния експеримент са подготвени предварително от преподавателя материали, които са представени в приложенията на дисертационния труд. В експерименталната група учебният процес по усвояване и затвърдяване на лексикални знания по немски език се осъществява с помощта на разработени модули за приложение на дейностноориентирания подход и избрани дейностноориентирани методи. В контролната група са използвани само традиционни методи.

Във връзка с целите на дисертационния труд предмет и обект на описание и анализ в глава трета от научното изследване е само обучението с прилагане на дейностноориентирани методи. С оглед на това са създадени модули за приложение на дейностноориентирания подход и избрани дейностноориентирани методи. Целта на тези модули е придобиване на методическа компетентност от учещите за използване на дейностноориентиранияте методи.

С оглед целите на експерименталната работа и поради многообразието на дейностноориентиранияте методи, подробно описани в глава втора на дисертационния труд, е направен подбор на методи при провеждане на емпиричното изследване.

В разработените модули за приложение на дейностноориентирания подход са включени девет метода. Предполага се, че използването на тези методи ще оптимизира усвояването и затвърдяването предимно на лексикални знания по немски език с помощта на всички сетива и ще подпомогне личностното развитие на учещите.

Целта на първия модул по време на работа с експерименталната група по темата “Стил на живот“ е:

1. Придобиване на умения за използване на методите: “Буря от асоциации (Brainsorming)“ и “Светофар (Ampelmann)“.

2. Усвояване на лексикални знания и говорни умения по темата с помощта на всички сетива.

3. Стимулиране на желанието за творческа работа, комуникация и сътрудничество между учениците.

4. Развитие на способността за свободно изразяване на идеи.

Вторият модул е посветен на темата “Спорт“ и има следната цел:

1. Овладяване на умения за работа с методите: “Списък с подредени по азбучен ред понятия (ABC-Methoden)” и “Създаване на текст в пленум (Gruppentext)”.

2. Усвояване от една страна на нови лексикални знания, от друга – упражняване на вече усвоен учебен материал по темата.

3. Изграждане на умения за проява на толерантност към мнението на другите и за работа в екип.

В третия модул експерименталната работа по темата “Преломни моменти в живота“ е извършена със следната цел:

1. Развитие на способността за използване на методите: “Куп от внезапно възникнали идеи, илюстрирани в писмена форма (Brainwriting-Pool)” и “Дорисувай картината (Gemälde ergänzen)”.

2. Овладяване на нови лексикални знания и активиране на вече усвоен материал по темата.

3. Стимулиране на способността за свободно изразяване на идеи и за проява на сътрудничество.

Целта на четвъртия модул по темата “Форми на комуникация“ е:

1. Придобиване на умения за прилагане на метода “Карта на асоциациите (Mind-Map)”.

2. Овладяване на нов лексикален материал и упражняване на вече усвоено учебно съдържание по темата с помощта на всички сетива.

3. Стимулиране на уменията за асоциативно мислене и концентрация на учещите.

4. Усвояване на способността за свободно излагане на мисли и тяхното аргументиране.

5. Изграждане на умения за създаване на нов продукт, резултат от екипната работа на учениците.

В рамките на следващите четири модула е използван проектния метод. В съответствие с основната му характеристика, проектният метод е комплексен метод за

прилагане на дейностноориентиран подход в учебния процес по немски език, като подготвителна фаза за работа върху проект е приложен дейностноориентиран метод “учебни спирки (Lernstationen)“. Целта на тази подготвителна фаза по темата “Видове спорт“ е:

1. Изграждане на умения за прилагане на методите: “Учебни спирки (Lernstationen)“ и “Учебен проект“. Пълно описание на работата с двата метода се предлага в дисертационния труд.

2. Подготовка на учещите за работа върху проект.

3. Затвърдяване на вече усвоена лексика по темата.

Процесът на подготовка на проекта има за цел:

- да помогне на учениците да осъзнаят, че знанията и уменията, които усвояват в училищната среда имат практическа стойност в реалния живот.
- учениците да овладеят способността за поемане на отговорност за извършената от тях работа.
- да осигури възможност на учещите да прилагат вече усвоени знания и умения по немски език в работа по изготвяне на собствен продукт с практическо приложение.
- да помогне на учениците да откриват и използват връзки между отделните учебни предмети.
- учещите да овладяват нови знания и умения с помощта на всички сетива.
- да засили интереса на учениците към учебното съдържание по немски език и да ги мотивира за работа в екип.

По време на заключителния етап от проекта се презентират и оценяват продуктите на всички отбори. Като продукти на проекта са изработени презентации на PowerPoint, плакат и брошура.

Целта на последните два модула е следната:

1. Развитие на уменията на учещите за презентиране на учебно съдържание и критичното му анализиране.

2. Възможност за самостоятелен контрол и оценка на личните постижения.

Заключително измерване на резултатите (заключителен експеримент)

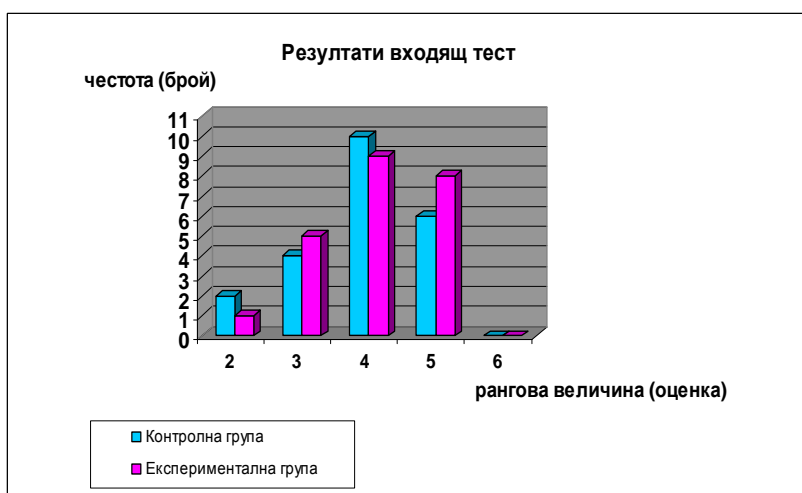
След провеждане на основния експеримент е използван изходящ тест (заключителен експеримент) в двете групи (контролна и експериментална), от една

страна с цел определяне на равнището на лексикални знания по немски език на учениците по горе изложените теми, усвоени с помощта на дейностноориентирани методи, респективно – на традиционни методи, от друга – като база за сравнение с резултатите от входящия тест и измерване на настъпилите в резултат на експеримента изменения в експерименталната група.

По време на заключителния експеримент е предложена и анкета, за да се установи, какво е отношението на учениците към прилагането на дейностноориентирани методи в учебния процес по чужд (немски) език. Използвани за сравнение са отговорите на 18 ученици от експерименталната група.

Описание и анализ на резултатите от констатиращия експеримент

С получените от експерименталната и контролната група данни от констатиращия тест се установява приблизително еднакво изходно равнище на лексикални знания на учещите, необходимо условие за провеждане на основния експеримент със същите две групи. Резултатите от теста се онагледяват в стълбова диаграма (фиг.1), на която се представя чрез височината на правоъгълниците абсолютната честота на белега, който е регистриран. Под понятието “абсолютна честота“ се разбира “броя на елементите от групата, които имат еднаква степен на проявление на търсения белег. Като символ се използва f (от frequency).“ (Бижков, 2007: 211) На фиг.1 абсолютната честота е представена на ординатната ос. На абсцисната ос са изобразени подредените по височина рангови величини. Понятието “рангови величини“ в конкретния случай означава цифровите оценки, получени от теста. (Бижков, 2007: 215)

(фиг.1)

С оглед на основния експеримент, за да се сравнят абсолютните честоти при различен обем на извадката, е необходимо да се пресметне относителната честота. Под понятието “относителна честота“ се разбира “съотношението на пресметнатата абсолютна честота f спрямо обема n “. (Бижков, 2007: 211)

$$\text{Относителната честота} = \frac{\text{абсолютната честота}}{\text{обема}} = f/n$$

(Бижков, 2007: 212)

Относителната честота, в конкретния случай, средната оценка в експерименталната група е: $93/23 = 4,04$

Респективно - в контролната група е: $86/22 = 3,91$

Въз основа на така получените данни се достига до извода, че разликата от постиженията на двете групи не е статистически значима, което е необходимо условие за провеждане на основния експеримент.

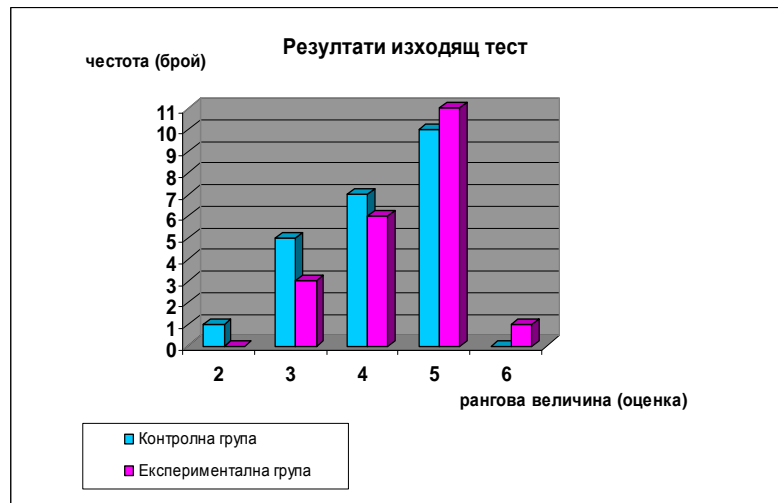
Представяне на резултатите от заключителния експеримент

След провеждане на основното изследване е използван заключителен експеримент, в който са включени изходящ тест и анкета.

Описание и анализ на резултатите от изходящ тест

Проведеният в експерименталната и контролната група изходящ тест има за цел както да установи нивото на лексикални знания по чужд (немски) език на учениците по изложените по-горе теми, овладени с помощта на дейностноориентирани методи, респективно – на традиционни методи, така и да сравни получените данни с резултатите от входящия тест, въз основа на което се измерват настъпилите в резултат на емпиричното изследване изменения в експерименталната група.

Резултатите от изходящия тест се онагледяват, подобно на тези от входящия тест с помощта на стълбова диаграма (фиг.1). Подробно описание на величините, включени в диаграмата, се предлага по-горе.

(фиг.1)

Средната оценка в експерименталната група е: $104/23 = 4,52$

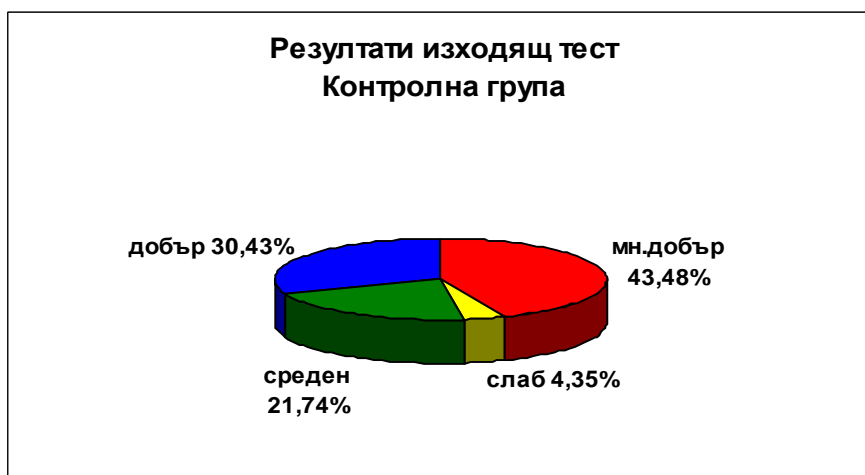
Респективно - в контролната група е: $95/23 = 4,13$

С помощта на получените данни се установява, че разликата в резултатите на двете групи е статистически значима. При сравняване на средните оценки от изходящия тест се вижда, че експерименталната група отчита с 0,35 стотни по-висок успех от този на контролната благодарение на обучението с дейностноориентиран подход. Трябва да се има предвид, че посоченият резултат е постигнат в рамките на ограничено време за провеждане на експеримента с прилагане на избрани дейностноориентирани методи.

За доказване на изведената хипотеза в кръгови диаграми се изобразява процентното отношение на получените от изходящия тест резултати в двете групи. (фиг.2 и 3) От тях се вижда, че слабите оценки в контролната група представляват 4,35% от относителния дял. В експерименталната група тази стойност не се наблюдава. Средните оценки в експерименталната група са 13,04%, в контролната – те са с 8,7% повече. Добрите оценки в експерименталната група са 26,09%, в сравнение с така получените от контролната група, които са с 4,34% повече. Относителният дял на много добрите оценки в експерименталната група е 56,52%, за разлика от данните, отчетени в контролната група, където много добрите оценки са с 13,04% по-малко. Отличната оценка в експерименталната група е една, което представлява 4,35% от всички оценки. В контролната група подобна стойност не е отчетена.

(фиг.2)

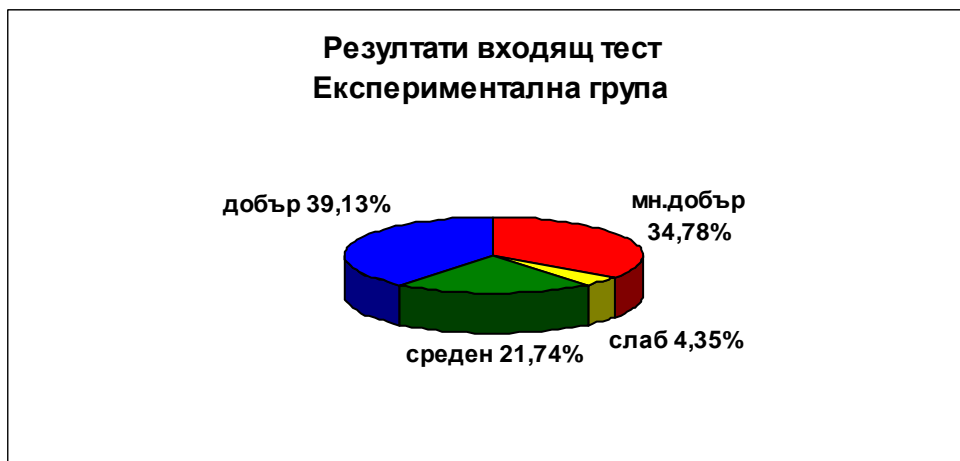

(фиг.3)

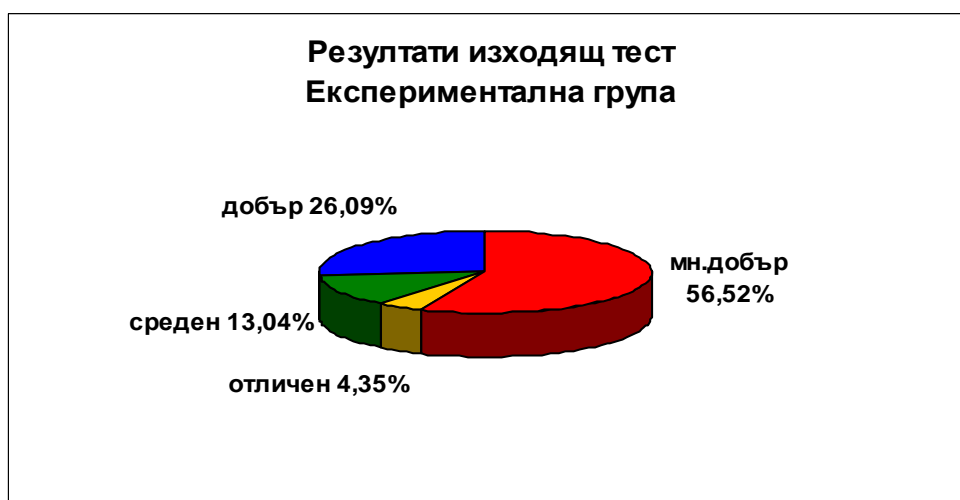
Получените от експерименталната група оценки са с 9,47% по-високи от тези, отчетени в контролната.

От описанието на горе представените данни се достига до извода, че прилагането на дейностноориентирания подход и свързаните с него методи има положително влияние върху учебния процес по усвояване и затвърдяване на лексикални знания по немски език.

С оглед на потвърждаване на хипотезата на фиг. 4 и 5 се онагледява в процентно отношение и сравняването на резултатите, получени от входящия и изходящия тест, проведени в експерименталната група.

(фиг.4)

(фиг.5)

От двете диаграми става ясно, че преди провеждане на експеримента слабите оценки са 4,35% от всички оценки. След прилагане на емпиричното изследване не е отчетена нито една слаба оценка. Средните оценки намаляват с 8,7%, добрите – с 13,04%. Наблюдава се покачване на много добрите оценки, в резултат на прилагане на дейностноориентираните методи. От фиг. 4 и 5 се вижда, че преди провеждане на експеримента те представляват 34,78% от всички оценки. След прилагане на емпиричното изследване много добрите оценки се увеличават на 56,52%, тоест с 21,74%. След работа с дейностноориентираните методи е отчетена една отлична оценка, която съставлява 4,35% от общия дял, за разлика от данните от входящия тест, където подобна стойност изцяло липсва.

Получените от изходящия тест резултати са с 11,83% по-високи от данните, отчетени от входящия тест, което налага извода, че благодарение на използването на дейностноориентирани методи в учебния процес по усвояване и затвърдяване на лексикални знания по немски език постиженията на учениците нарастват, с което предполагаемата хипотеза се доказва, тоест прилагането на дейностноориентиран

подход и на дейностноориентирани методи в обучението по немски език повишава ефективността на учебния процес по овладяване и затвърдяване на лексикални знания.

Описание на резултатите от анкетата

След провеждане на изходящия тест в двете групи (експериментална и контролна) се проведе анкета, целта на която е, да се определи отношението на учениците към включването на дейностноориентирания подход в обучението по немски език. Резултатите от този изследователски метод спомагат за пълното потвърждаване на изложената хипотеза, а именно, че прилагането на дейностноориентиран подход и свързаните с него методи в обучението по чужд (немски) език не само оптимизира учебния процес по усвояване и затвърдяване на лексикални знания, но и има благоприятно влияние върху личностното развитие на учещите.

Използвани за сравнение са отговорите на 18 учещи от експерименталната група. В анкетата са включени 15 въпроса, от които 11 – от отворен тип и 4 – от затворен. (приложение 13)

Единодушният отговор (100%) на първи въпрос, а именно: “В часовете по немски език работим: (Загради правилния отговор.)“ доказва, че в обучението по немски език на учениците преди провеждане на експеримента са присъствали предимно традиционни методи. След дискусия е установено, че те познават единствено дейностноориентирания метод “ролева игра“, който поради това, че е често описван в методическата литература, не е обект на представяне в настоящия дисертационен труд.

С отговорите на следващите два въпроса: “Предпочитам да работя в часовете по немски език (Загради правилният отговор.)“ и “Защо?“ (Обоснови предпочитанията си.) се разкрива от една страна положителното отношение на учещите към включването на дейностноориентиран подход и свързаните с него методи в обучението по немски език, от друга – тяхната позиция към използването на традиционни методи в учебния процес по чужд език, прилагането на които те също приемат. Отчетени са 16 еднакви отговора, а именно: “Предпочитам да работя в часовете по немски език с традиционни и дейностноориентирани методи.“ Аргументацията на посочения от учениците избор е различна:

“Съчетаването на двете неща спомага за по-лесното и бързо усвояване на езика.“; “С всеки един от тези методи ние научаваме различни неща – да говорим

свободно при дейностноориентираните и да обмисляме и откриваме грешките си при традиционните.“; “Защото с традиционните методи се получават знания, а с дейностноориентираните те се затвърдяват и прилагат.“; “С традиционните методи учим главно граматика, а при дейностноориентираните имаме повече свобода и същевременно научаваме нови думи и се упражняваме да говорим свободно по даден въпрос и да изразяваме мнението си.“; “Добре е учениците да се опитват сами да намерят информацията, която търсят. В свят с толкова много източници това е и лесно, и трудно. Така също се развива способността за работа в екип.“; С дейностноориентираните методи е забавно. Смятам, че с тях знанията и уменията на един ученик се развиват много повече. С традиционните е по-скучно, но са също необходими.“

На въпрос: “Какви знания и умения усвоих по време на работа с дейностноориентираните методи? “ по-голяма част от учениците (77,78%) отговорят “умения за работа в екип“. Поради обстоятелството, че зададеният въпрос, както и следващите, е от отворен тип, се допускат повече от едно различни мнения от учещите, а именно за конкретния случай: “овладяване на лексикални знания и комуникативни умения“ (50%); “желание за свободно изразяване на мнение“ (33,33%); “поемане на отговорност към дадена задача“ (11,1%); “извличане на информация от различни източници“ (5,55%); “умения за проява на толерантност“ (5,55%); “организационни умения и способност за концентрация“ (5,55%).

Усвоените, по време на работа с дейностноориентирания подход, знания и умения учещите ще използват единодушно (100%) не само в училищна среда, но и в реалния живот “в свободен разговор на улицата“; “по време на работа в екип“; “при кандидатстване за работа.

На въпрос: “С какви трудности се сблъсках по време на работа с дейностноориентираните методи?“ 38,9% от учениците отбелязват, че не са имали затруднения в обучението по немски език с прилагане на дейностноориентирания подход. 61,1% от тях, които са се сблъскали с проблеми по време на този подход, отчитат тяхното преодоляване с помощта на обясненията на преподавателя (33,33%) и благодарение на съветите на съучениците, респективно на “съотборниците“ (27,77%). Като най-интересни и ползотворни за придобиване на нови лексикални знания и комуникативни умения учещите определят методите: “учебен проект“ (44,44%) и “учебни спирки“ (38,9%).

Според мненията на учениците благодарение на тях човек:

- “овладява по забавен начин лексика по немски език“ (27,8%);
- “усвоява умения, които ще може да приложи в живота“ (22,22%);
- “работейки в екип се научава да покаже най-доброто от себе си“ (16,66%);
- “комуникира свободно и се концентрира бързо върху поставените задачи“ (16,66%);
- се научава да селектира, анализира и обобщава информация по конкретна тема“ (16,66%);
- “работи в сътрудничество за по-бързо постигане на желани резултати“ (11,1%);
- “усвоява презентативни умения“ (5,55%).

Отчита се макар и незначителен интерес и към методите: “Карта на асоциациите“ (5,55%); “Дорисувай картината“ (5,55%); и “Куп от внезапно възникнали идеи, илюстрирани в писмена форма“ (5,55%).

Получените от въпроси: “Какви са моите лични впечатления от работата с дейностноориентираните методи?“ и “Какво бих променил(а) в проведените часове?“ отговори разкриват напълно положителната нагласа на учещите към използването на дейностноориентирания подход и свързаните с него методи в учебния процес по овладяване на лексикални знания и комуникативни умения по чужд език. Учениците отбелязват, че дейностноориентираните методи са “забавни, ненатоварващи, а резултатът от тях е много добър“; “обогатяват знанията“; ангажират вниманието, затова са по-ефективни от традиционните“ (94,4%).

72,22% от учещите не биха променили нищо в проведеното обучение: “Всичко ми хареса.“ 16,67% от тях са срещнали затруднения по време на работа, предизвикани от лоша дисциплина. 11,11% посочват, че им е било необходимо повече време за изпълнението на поставените задачи.

С оглед на последните две твърдения трябва да се отбележи, че по време на работа с дейностноориентирания подход в чуждоезиковото обучение е възможно да възникнат някои проблеми. Новите ролеви отношения, тоест преподавателят изпълнява много повече функцията на партньор на учениците, отколкото - на техен възпитател, затрудняват осигуряването на подходяща учебна дисциплина. Преодоляването на тази

трудност изисква от учителя задълбочена предварителна подготовка на всеки детайл от представянето на отделните дейностноориентирани методи, а също така и време за обсъждане и приемане на правилата на поведение и взаимоотношения по време на съвместната работа. Изключително важно е учениците да осъзнават целта на изпълняване на конкретните дейности, а не само да приемат игровия елемент и да се забавляват.

Поради това, че дейностноориентираните методи са по-обхватни като структура и рядко описвани в методическата литература, тоест по-слабо познати на учениците в сравнение с традиционните, на учещите е необходимо повече време за тяхното усвояване и успешното постигане на желани резултати.

На въпроса “Как бих искал(а) да изглеждат нашите часове по немски език?” 83,35% от учещите отговорят “с дейностноориентирани методи”; 11,1% приемат “съчетаването на дейностноориентирани и традиционни методи”, а 5,55% предпочитат да усвоява знания с помощта само на традиционните методи.

Отговорите на следващия въпрос: “Бих посъветвал/а нашия/та учител/ка ...“ не са предмет на описание и анализ в дисертационния труд, тъй като нямат пряка връзка с потвърждаването на изведената в глава трета, точка 1 хипотеза. (приложение 12)

Като обобщение на мнението на учениците от експерименталната група относно проведеното обучение с прилагане на дейностноориентирания подход се използват техните отговори на последния въпрос от приложената анкета. Получените резултати се онагледяват в табличен вид. (табл.1)

Изрази мнение по твърденията в таблицата като поставиш “х”. Възможен е само един отговор:

Моето мнение:	напълно е вярно	по-скоро е вярно	частично е вярно	по-скоро е невярно	напълно е невярно
1. Проведените часове по немски език с включени в тях дейностноориентирани методи ми доставиха удоволствие.	11	4	2	0	1
2. Предложеното съдържание ме подтикна към размисъл.	1	8	9	0	0

3.С помощта на тези часове придобих много знания и умения, които ще мога да използвам, и извън училище, в реалния живот.	9	7	1	0	1
4.Материалите бяха полезни.	12	3	2	1	0
5.Темпото на работа беше добре съобразено.	7	9	1	1	0
6.С удоволствие ще препоръчам проведените часове по немски език с прилагане на дейностноориентирани методи на други ученици.	12	3	2	0	1

(табл.1)

За постигане на целта, тоест обобщаване и анализиране на данните от горе поставената задача, се предлага следното:

1. Квантифицират се условно стойности за възможните отговори като:
 - напълно вярно – стойност 5
 - по-скоро е вярно – стойност 4
 - частично е вярно – стойност 3
 - по-скоро е невярно – стойност 2
 - напълно е невярно – стойност 1
2. Сумира се броят на мненията по отделните твърдения, след което всяко число от таблицата се разделя на 18, колкото е броят на учещите.
3. Получените от точка 2 стойности се умножават с приетите условни числа от точка 1. Като се съберат тези данни, съдържащи мнението за всяко твърдение, се намира средната стойност за отделен ред от таблицата.
4. За обобщаване на резултатите числото **5** се приема за **най-високата оценка**, а числото **1**, респективно – за **най-ниската**.

Като се спазва горе приетата последователност се получава следното:

- **за първо твърдение**

$$11/18*5 + 4/18*4 + 2/18*3 + 0/18*2 + 1/18*1 = \mathbf{4,33}$$

- **за второ твърдение**

$$1/18*5 + 8/18*4 + 9/18*3 + 0/18*2 + 0/18*1 = \mathbf{3,56}$$

- **за трето твърдение**

$$9/18*5 + 7/18*4 + 1/18*3 + 0/18*2 + 1/18*1 = \mathbf{4,28}$$

- **за четвърто твърдение**

$$12/18*5 + 3/18*4 + 2/18*3 + 1/18*2 + 0/18*1 = \mathbf{4,44}$$

- **за пето твърдение**

$$7/18*5 + 9/18*4 + 1/18*3 + 1/18*2 + 0/18*1 = \mathbf{4,22}$$

- **за шесто твърдение**

$$12/18*5 + 3/18*4 + 2/18*3 + 0/18*2 + 0/18*1 = \mathbf{4,39}$$

Анализ на резултатите от анкетата

Въз основа на горе описаните отговори на учениците от проведената анкета се достига до следните изводи:

1. Обучението по немски език с използване на дейностноориентирания подход спомага за бързото усвояване по интересен начин на езикови знания. Благодарение на този подход учениците изграждат личностни умения, които намират приложение както в училищната среда, така и в живота. Необходимо е освен това да се отбележи, че с помощта на дейностноориентирания подход учещите работят с удоволствие по поставените им задачи.

2. Прилагането на дейностноориентирания подход в учебния процес по немски език не само оптимизира усвояването и затвърдяването на лексикални знания, но и влияе ефективно върху личностното развитие на учениците. Те:

- овладяват умения за екипна дейност;

- се научават сами да организират учебния процес и да поемат отговорност към изпълнението на поставени задачи;

- не изпитват притеснение от свободно изразяване на становище по дадена тема като същевременно проявяват толерантност към мнението на другите;

- получават възможност за търсене и обобщаване на информация от различни източници.

3. За успешното използване на дейностноориентирания подход в обучението по немски език е необходимо активно сътрудничество и взаимодействие както сред самите ученици, така и между учител и учещи. Ролята на преподавателя само като носител на знания изцяло се променя. Той е не само източник на нова информация, но и съветник и консултант на учениците, който им предава знания за стратегии и техники на ефективно учене, с цел оптимизиране на изпълнението на поставените задачи.

За да може учителят да използва дейностноориентирания методи целесъобразно и уместно, е необходимо добре да познава и осъзнава техните функции.

4. Прилагането на дейностноориентирания методи “учебен проект“ и “учебни спирки“ в учебния процес по немски език има не само лексикално значение, но и реализира образователни цели, насочени към развитие на многообразния интелект на личността и към стимулиране на неговото емоционално-социално развитие.

5. Включването на дейностноориентирания методи в обучението по немски език е само едно от средствата, които помагат за усвояване на знания и развитието на умения с практическа стойност и доставят удоволствие на учениците. Тяхната роля не трябва да се абсолютизира. Изключително важно е да се търсят възможности за ефективното им съчетаване с нови технологии (интернет, телевизия).

Изводи от експерименталната работа

Получените от проведеното емпирично изследване резултати водят до следните изводи:

1. Използването на дейностноориентиран подход в обучението по чужд (немски) език повишава ефективността на учебния процес по усвояване и затвърдяване на лексикални знания.
2. Благодарение на изложениния подход учещите се научават да изразяват свободно идеи по конкретни теми, да аргументират становището си и да търсят разрешаване на възникнали проблеми.
3. С помощта на екипната работа всеки учещ има възможност да разкрие индивидуалните си качества и талант и да се запознае със способностите на

съучениците си. Тя благоприятства и проявата на толерантност и признаването на “другостта“.

4. Обучението с прилагане на дейностноориентирания подход развива многостранно личността на учениците. Те:

- работят с помощта на всички сетива;
- овладяват умения за концентрация върху определено учебно съдържание;
- придобиват способности за неговото презентирание и оценяване;
- търсят, анализират и обобщават информация от различни източници;
- поемат отговорност и показват самостоятелност относно организирането на учебния процес и създаването на продукти с практическо значение.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В настоящия дисертационен труд се проведе изследване за ролята на дейностноориентирания подход в обучението по чужд език. Във времето на технологична революция личностното развитие на учещите се обуславя не само от отделните познавателни процеси, но и от други важни характеристики като: формиране на комплекс от качества, определящи уменията да се учат; самореализиране; самооценяване; повишено самосъзнание; критично мислене и справяне с проблемни ситуации; адекватни форми на поведение и отношение.

В тази връзка в проведеното научно изследване се установи, че прилагането на дейностноориентирания подход и дейностноориентираните методи в обучението по немски език спомага за придобиването на горе описаните знания и умения.

Получените въз основа на педагогически експеримент и теоретичен анализ на литературни източници по темата резултати дават основание да се твърди, че процесът на овладяване и използване на дейностноориентиран подход в обучението по чужди езици и други дисциплини е труден и продължителен и подлежи на развитие, респективно на научно изследване. Обективността изисква да се подчертае, че този подход не е заместник на традиционните методи и подходи на обучение. Той ги обогатява, но не гарантира автоматично формиране на комуникативна компетентност, основна цел на съвременното обучение. Затова е необходимо съчетаването на традиционни и нови методи и подходи на преподаване и усвояване на учебен материал.

В настоящето изследване бяха развити някои авторски идеи за появата и прилагането на дейностноориентирания подход и дейностноориентираните методи в обучението по чужд (немски) език.

При проучване на теоретичните изследвания за същността на дейностноориентирания подход бе установено следното:

1. Основа за неговото развитие са теоретичните принципи на комуникативния подход. (Симеонова, 2008: 32) В изследването бяха използвани различни философски и педагогически теории за дефиниране на същността на понятията “дейност“ и “дейностноориентиран подход“. (Майер, Волкман, Гльокел, Аебли, Кайзер/Камински, Вон, Шмид-Вулфен, Песталоци, Русо)
2. Дейностноориентираният чуждоезиков подход е цялостен поход. Той включва индивидуален, съдържателен и методически аспект. В индивидуален план се обръща внимание на личностното развитие на учещите, за да се осъществи учебен процес, който включва използване на всички сетива по време на работа. Променя се ролята на преподавателя, който “се превръща“ в консултант и партньор на учениците. Той подпомага, насочва, провокира интелектуалното им израстване. В съдържателен план: Начинът на поставяне на проблеми и постановката на задаваните въпроси определят подбора на учебно съдържание. Те възникват и от създадените в процес на работа продукти. Отпада разпределението на учебната програма на отделни учебни часове. От методическа гледна точка се предпочита използване на комплексни, ориентирани към изпълняване на дейности методи на преподаване, като например проект.
3. Дейностноориентираните методи позволяват на учещите да усвояват нови знания и да развиват комуникативни умения с помощта на всички сетива, като дискутират проблеми от заобикалящата ги действителност и предлагат възможни решения за тях. За да постигне конкретна цел в учебния процес по чужд език, е необходимо преподавателят да познава добре значението и функциите на всички методи, които прилага. Честата и погрешна употреба на всеки един метод може да понижи мотивацията и интереса на учещите за работа с дейностноориентирания подход. В настоящето изследване са разгледани и анализирани съществуващи

класификации на дейностноориентирани методи в съответствие със спецификата на обучение по немски език и се създава нова класификация.

След провеждане на експеримент по темата на дисертационния труд се достига до следните заключения:

1. Прилагането на дейностноориентирания подход в обучението по немски език повишава ефективността на учебния процес по усвояване и затвърдяване на лексикални знания и оптимизира личностното развитие на учещите.
2. Включването на този подход в чуждоезиковото обучение мотивира учениците за извършването на дейности и създаването на приложими в практиката продукти. Учещите имат възможност за изпробване, търсене, систематизиране и анализ на нова информация, проява на отговорност при вземане на решения, оценяване на собствените и чужди постижения; тоест за самостоятелно планиране на учебния процес.
3. С помощта на дейностноориентирания чуждоезиков подход се развиват и засилват междупредметните връзки.
4. Благодарение на екипната работа всеки ученик разкрива индивидуалните си качества и талант и се запознава със способностите на съучениците си. Тя благоприятства и проявата на сътрудничество, толерантност и признаването на “другостта“.
5. Учениците се развиват многостранно в учебния процес с прилагане на дейностноориентирания подход. Те:
 - имат свобода при избора на дейности, стратегии на учене и творчески изяви;
 - овладяват умения за концентрация върху определено учебно съдържание;
 - усвояват способности за неговото презентирание и оценяване.

Всичко това открива пред учещите възможността за самостоятелно придобиване на нови знания и умения и засилва мотивацията им за усъвършенстване на личността през целия живот и нейното бързо адаптиране към промените и предизвикателствата на съвременното общество; към новите форми на мислене, способности на действие, компетентности и социални роли.

Въз основа на така формулираните изводи може да се твърди, че целта на дисертационния труд, а именно: да се изясни същността на дейностноориентирания

подход и дейностноориентираните методи; да се определи какво влияние оказва употребата им в чуждоезиковото обучение върху учебния процес по усвояване и затвърдяване на лексикални знания и върху личностното развитие на учещите и да се разработят отделни модули за прилагане на дейностноориентирания подход и избрани дейностноориентирани методи в обучението по немски език, е изпълнена.

В резултат на събраното теоретично знание и от натрупания опит в учебния процес по немски език бяха подготвени модули за използване на дейностноориентирания подход и дейностноориентираните методи. С оглед на целите на педагогическия експеримент и многообразието на дейностноориентирани методи бе направен подбор на методи при провеждането на емпиричното изследване. Целта на експерименталната работа с прилагане на дейностноориентирания подход и дейностноориентираните методи бе учещите да усвоят и затвърдят лексикални знания и да развият личността си многостранно. Подборът на лексикален аспект се аргументира с факта, че неговото усвояване спомага най-бързо процеса на развитие на комуникативните умения на учениците. Предлага се разширяване на педагогическото изследване с цел проверка на ефективността на други дейностноориентирани методи върху учебния процес по усвояване и затвърдяване на знания и умения от различни аспекти на чуждоезиковото обучение. Подобно изследване би могло да бъде предмет на бъдеща изследователска работа.

В заключение може да се обобщи, че процесът на използване на дейностноориентирания подход е насочен към активността на учещите. За създаването на продукти от неговото прилагане в обучението по чужд (немски) език, които са резултат от съгласуваната работа между ученици и преподаватели, учещите използват едновременно мисъл, проява на чувство и физическа дейност. С помощта на този подход се обръща внимание не само на “енциклопедичните“ знания, но и на въпроса, по какъв начин се усвоява, преработва и предава нов материал. В тази връзка се препоръчва замяна на учебните часове с учебни модули и развитие на междупредметното обучение.

Дейностноориентираният подход е подход, който помага за овладяването на знания и умения с практическа стойност и повишава интереса и мотивацията на учениците. Изключително важно е да се търсят възможности за ефективното му съчетаване както с традиционните и другите нови методи, така и със съвременните технологии (интернет, телевизия).

Резултати, получени от дисертационния труд

1. Изследвана е същността на дейностноориентирания подход и дейностноориентираните методи и е определено какво влияние оказва употребата им в чуждоезиковото обучение върху учебния процес по усвояване и затвърдяване на езикови знания и комуникативни умения и върху личностното развитие на учещите.
2. Въз основа на анализа на съществуващи класификации на дейностноориентираните методи е представена нова класификация в съответствие със спецификата на обучението по немски език.
3. В резултат на събраното теоретично знание са разработени модули за използване на дейностноориентирания подход и избрани дейностноориентирани методи в обучението по немски език.
4. Експериментално е доказана ефективността на разработените модули в процеса на усвояване и затвърдяване на лексикални знания, както и за личностното изграждане на учещия и стимулиране на емоционално-социалното му развитие.

Декларирам оригиналността на получените резултати.

Докторант:

/Невена Султанова/

Списък на публикации по темата на дисертационния труд

1. Дейностноориентиран подход в обучението по чужд (немски) език. Сборник "Европейски перспективи", 2008; стр. 373-382
2. Методи за прилагане на дейностноориентирания подход в обучението по чужд (немски) език. Сп. "Чуждоезиково обучение", брой 5, 2008; стр. 60-71
3. DaF-Unterricht – mal anders. Arbeit an Lernstationen. Сп. "BDV Info", бр.2, 2008; стр. 5-11
4. От фронтално обучение към дейностноориентирания подход в учебния процес по чужд (немски) език. Сп. "Чуждоезиково обучение", брой 3, 2009; стр.16-25
5. Проектът – комплексен метод за прилагане на дейностноориентиран подход в обучението по чужд (немски) език. Сборник с материали от конференция по случай 120. годишнина на Софийски университет (под печат).
6. Поглед върху избрани дейностноориентирани методи в учебния процес по чужд (немски) език. Сборник с материали от конференция на млади учени (под печат).

Литература, цитирана в автореферата

1. Бижков, Г./Краевски, В. 2005: Основи на педагогиката. София: Университетско издателство "Св. Климент Охридски"
2. Бижков, Г./Краевски, В. 2007: Методология и методи на педагогическите изследвания. София: Университетско издателство "Св. Климент Охридски"
3. Грозданова, Л. 2003: Комплексен метод за интензификация на обучението по чужд език: от приемане към усвояване на информация. Автореферат на дисертация за получаване на научната степен "д. п. н.". София
4. Патев, П. и др. 1995: Входно-изходно равнище на учебния предмет "чужд език" за гимназиалната степен и за езиковите гимназии. Сп. "Чуждоезиково обучение". кн. 4-5. София
5. Симеонова, Й. 2000: Преподавателят по чужд език. С комуникативна ориентация и комуникативност в обучението. София: Актив Комерс
6. Симеонова, Й. 2008: Комуникативна методика. Сп. "Чуждоезиково обучение", кн.1. София. 18-32
7. Шопов, Т. 2005: Чуждоезиковата методика. София: Университетско издателство "Св. Климент Охридски"
8. Fröhlich, A. 1996: Gestörte Wahrnehmung? Wahrnehmungsstörungen? In: Wahrnehmungsstörungen und Wahrnehmungsförderung. Heidelberg: Winter
9. Gardner, H. 1994: Abschied vom IQ – Die Rahmentheorie der vielfachen Intelligenz. Stuttgart: Klett-Cotta
10. Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen: lernen, lehren, beurteilen, 2001: 23
11. Gudjons, H. 2003: Handlungsorientiert lehren und lernen. 6. Auflage. Bad Heilbrunn: Julius Klinkhardt
12. Heyd, G. 1991: Deutsch lehren. Grundwissen für den Unterricht in Deutsch als Fremdsprache. Frankfurt/Main: Diesterweg.
13. Hugenschmidt, B./Technau, A 2002: Methoden schnell zur Hand. 58 schüler- und handlungsorientierte Unterrichtsmethoden. Stuttgart-Düsseldorf-Leipzig: Ernst Klett
14. Krumm, H.-J. 2000: Hat Literatur einen Platz in der gegenwärtigen Diskussion über das Lernen und Lehren von Fremdsprachen? In: ÖdaF-Mitteilungen. 2

15. Meyer, H. 1997: Unerrichtsmethoden. Band I. Berlin: Cornelsen
16. Ott, B. 1997: Grundlagen des beruflichen Lernens. Ganzheitliches Lernen in der beruflichen Bildung. Berlin: Cornelsen
17. Schmidt-Wulffen, цитирано по Schöpke, Schöpke, H. 2003: Erlebnisorientierter Geographieunterricht. Ein fachdidaktischer Beitrag zu verantwortlichem Handeln. Donauwörth: Auer Verlag
18. Stoytcheva, D. 2004: Handlungsorientierter Fremdsprachenunterricht. In: "Чуждоезиково обучение", кн.6. София. 37-43
19. Wicke, R., 2007: Herz oder Pistole? Kommunikatives für den Unterricht. Ismaning: Max Hueber

Интернет източници

<http://www.goethe.de/lrn/prj/dfb/leh/mud/kzp/de351555.htm> (посетена през март 2008)